

Correctievoorschrift HAVO

2025

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Opgave 1 Vechtafspraken

1 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat uit het onderzoek uit 2017 blijkt dat in het verschijnsel vechtafspraken samenwerking te herkennen is, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit regel 1-21 van tekst 1 waaruit samenwerking blijkt.

voorbeeld van een juist antwoord:

Volgens tekst 1 blijkt uit het onderzoek uit 2017 dat voor de vechtafspraken relschoppers hun handelen op elkaar afstemmen door af te spreken voor een gemeenschappelijk doel, namelijk om met elkaar op de vuist te gaan, oftewel om te vechten (r. 8-14). Dus blijkt uit het onderzoek uit 2017 dat in het verschijnsel vechtafspraken samenwerking te herkennen is.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat de subjectieve onveiligheid toeneemt door het veranderde gedrag bij vechtafspraken, met een omschrijving van subjectieve onveiligheid en informatie uit tekst 1 om subjectieve onveiligheid te illustreren 1
- een redenering dat de objectieve onveiligheid toeneemt door het veranderde gedrag bij vechtafspraken, met een omschrijving van objectieve onveiligheid en informatie uit tekst 1 om objectieve onveiligheid te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 1 staat dat de gevechten tussen vechtgroepen sinds 2017 steeds vaker in de openbare ruimte plaatsvinden, zoals in woonwijken, waar de vechtgroepen niet afgezonderd zijn van onschuldige burgers (r. 51-56). Daardoor zal sinds 2017 het gevoel van onveiligheid bij burgers toegenomen zijn. 1
- In tekst 1 staat dat burgers door het veranderde gedrag bij vechtafspraken na 2017 slachtoffer kunnen worden van het geweld van vechtgroepen (r. 56-59). Dat wil zeggen dat mensen sinds 2017 feitelijk een grotere kans hebben om slachtoffer te worden van criminaliteit door vechtgroepen. 1

3 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de politie de macht heeft om in te grijpen bij vechtafspraken, met:

- een toepassing van 'vermogen om hulpbronnen in te zetten' uit de omschrijving van het kernconcept macht en daarover informatie uit tekst 1 1
- een toepassing van 'om bepaalde doelstellingen te bereiken' / 'de handelingsmogelijkheden van anderen te beperken' uit de omschrijving van het kernconcept macht en daarover informatie uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 1 staat dat het een afweging blijft voor de politie om in te grijpen bij vechtafspraken (r. 34-37), wat wil zeggen dat de politie het vermogen heeft om hulpbronnen in te zetten 1
- om bepaalde doelstellingen, namelijk openbare veiligheid (r. 28-29) te bereiken. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, dan kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	de subfase beleidsvoorbereiding / de subfase beleidsbepaling	1
	informatie uit de inleiding op de vraag waaruit de gekozen subfase blijkt	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	In het antwoord van de minister is de subfase van beleidsvoorbereiding te herkennen.	1
	In de inleiding op de vraag staat namelijk dat de minister een onderzoek laat doen naar de vraag of de ME voldoende middelen beschikbaar heeft.	1
	of	
	In het antwoord van de minister is de subfase van beleidsbepaling te herkennen.	1
	In de inleiding op de vraag staat namelijk dat volgens de minister op basis van de uitkomsten bekeken wordt of andere uitrusting nodig is.	1
5	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	een uitleg dat in een strategie van de politie preventief beleid te herkennen is, met een omschrijving van preventief beleid en informatie uit tekst 2 waaruit preventief beleid blijkt	1
	een uitleg dat in een strategie van de politie repressief beleid te herkennen is, met een omschrijving van repressief beleid en informatie uit tekst 2 waaruit repressief beleid blijkt	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	Uit tekst 2 blijkt dat de politie met de ene/eerste strategie aanwezig is op de betreffende locatie van de vechtafspraak om te voorkomen dat de vechtafspraak ook echt doorgaat (r. 14-19), oftewel de politie richt zich op het voorkomen van criminaliteit. Dus is in deze strategie van de politie preventief beleid te herkennen.	1
	Uit tekst 2 blijkt dat de politie met de andere/tweede strategie de deelnemers aan vechtafspraken op heterdaad betrapt of opspoort via foto's en films (r. 21-29), oftewel de politie richt zich op het opsporen van daders om hen te kunnen laten veroordelen voor strafbare feiten. Dus is in deze strategie van de politie repressief beleid te herkennen.	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Hippies en hun pensioen

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat 'hippies' te herkennen is als een collectieve identiteit in de beschrijving van hippies door Ernst Jansz, met een toepassing van het begrip collectieve identiteit 1
- informatie uit tekst 3 waaruit collectieve identiteit blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de beschrijving van hippies door Ernst Jansz is 'hippies' als een collectieve identiteit te herkennen, want veel niet-leden van de groep, namelijk de plaatselijke bewoners, hadden een zij-beeld van de groep van Ernst Jansz. 1
- In tekst 3 staat namelijk dat de dorpelingen de groep van Ernst Jansz de hippies noemden (r. 1-2) en dat deze plaatselijke bewoners hen raar vonden (r. 25-27). 1

7 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept cultuur en informatie uit tekst 3 waaruit de cultuur van hippies blijkt 1
- een redenering dat in de cultuur van hippies volgens Jansz een jongerencultuur uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw te herkennen is, met een kenmerk van jongerenculturen 1
- informatie uit tekst 3 waaruit het gekozen kenmerk van jongerenculturen blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In opvattingen, zoals make love not war (r. 14-15), die jongeren als hippies hebben verworven, is de cultuur van de hippies te herkennen. 1
- De cultuur van de hippies is een jongerencultuur uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, omdat daarin verzet tegen de dominante cultuur te herkennen is. 1
- Volgens Jansz was die cultuur van de hippies namelijk een reactie op de verschroeiende oorlog in Vietnam en wilde de jeugd het anders (r. 11-13). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een hypothese over het verband tussen de identificatie van oudere werknemers met de tegencultuur uit hun jeugd en hun kijk op hun pensioen 1
- een uitleg dat de geformuleerde hypothese bevestigd wordt, met gegevens uit figuur 1 1
- een uitleg dat de mate van identificatie met de tegencultuur de onafhankelijke variabele is, met een toepassing van een omschrijving van het begrip onafhankelijke variabele 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Hoe sterker oudere werknemers (die geboren zijn tussen 1950 en 1955) zich identificeren met de tegencultuur uit hun jeugd, des te vaker zij de periode van hun pensioen zien als een nieuw begin/een tijd waarin zij zich kunnen ontplooien / des te vaker zij een meer actieve kijk op hun pensioen hebben. 1
- Uit figuur 1 is af te lezen dat 18 procent van de oudere werknemers die zich niet identificeren met de tegencultuur uit hun jeugd, het pensioen als een nieuw begin ziet en dat dit percentage oploopt tot 37 procent van de oudere werknemers die zich sterk identificeren met de jongerencultuur. 1
- De mate van identificatie met de jongerencultuur uit de eigen jeugd is de onafhankelijke variabele in de hypothese, want de mate van identificatie met die tegencultuur wordt met de gegevens in figuur 1 als een mogelijke oorzaak voor de kijk op het pensioen onderzocht. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat een redenering aan de hand van figuur 1 dat de identiteit van oudere werknemers gevormd zal zijn door socialisatie in hun jeugd, met

• een toepassing van de omschrijving van het kernconcept socialisatie	1
• informatie uit figuur 1 om socialisatie te illustreren	1
• een toepassing van de omschrijving van het kernconcept identiteit	1
• informatie uit figuur 1 om identiteit te illustreren	1

voorbeeld van een juist antwoord:

• Oudere werknemers die zich sterk identificeren met de tegencultuur in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, waarin onder meer individualisme centraal staat, zullen een individualistische cultuur hebben verworven die aan hen is overgedragen door omgang met anderen uit die tegencultuur uit hun jeugd.	2
• Volgens figuur 1 zullen deze oudere werknemers hun pensioen zien als een periode waarin zij zich kunnen ontplooien. Ontplooiing past namelijk bij het individualistische beeld van zichzelf, dat is afgeleid van de groep waarvan zij in hun jeugd deel hebben uitgemaakt. Dus zal de identiteit van oudere werknemers gevormd zijn door socialisatie in hun jeugd.	2

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, dan kunnen maximaal 3 scorepunten worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Jongerenpartij

10 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een kenmerk van een pressiegroep en informatie uit regel 1-33 van tekst 4 waaruit het gekozen kenmerk blijkt 1
- een kenmerk van een politieke partij en informatie uit regel 1-33 van tekst 4 waaruit het gekozen kenmerk blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat de jongerenpartij zich richt op problemen die jongeren raken (r. 10-20). Dus komt de jongerenpartij op voor deelbelangen, wat een kenmerk is van een pressiegroep. 1
- In tekst 4 staat dat Van Duijn wil dat jongeren gaan stemmen op zijn partij (r. 31-32). Dus zijn er kandidaten van zijn partij voor de verkiezingen, wat een kenmerk is van een politieke partij. 1

11 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit regel 1-33 van tekst 4 waaruit representativiteit blijkt 1
- een redenering dat Van Duijn wil deelnemen aan de Tweede Kamerverkiezingen om de representativiteit van jongeren in de Tweede Kamer te verbeteren, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept representativiteit 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 4 blijkt dat Van Duijn aan de Tweede Kamerverkiezingen wil deelnemen, omdat jongeren volgens hem last krijgen van allerlei problemen waar de huidige politici niets aan doen, zoals woningnood, en waar zijn politieke partij vanuit de Tweede Kamer iets aan kan gaan doen (r. 10-20). 1
- Dat wil zeggen dat volgens Van Duijn de huidige politieke besluiten onvoldoende overeenkomen met de vraagstukken van jongeren, de groep die Van Duin met zijn jongerenpartij in de Tweede Kamer wil vertegenwoordigen. Dus wil Van Duijn aan de Tweede Kamerverkiezingen deelnemen om de representativiteit van jongeren in de Tweede Kamer te verbeteren. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat een uitleg dat Van Duijn kan bijdragen aan de politieke socialisatie van jongeren, met:

- informatie uit tekst 4 om politieke socialisatie te illustreren 1
- een toepassing van 'overdracht van politieke cultuur' uit de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie 1
- een toepassing van 'verwerving van politieke cultuur' uit de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat Van Duijn de jongeren ervan wil overtuigen dat ze naar stembus moeten voor de Tweede Kamerverkiezingen (r. 28-33). 1
- Van Duijn kan deze opvatting over het belang van stemmen overdragen aan de jongeren die hij spreekt. 1
- Als deze jongeren na hun gesprek met Van Duijn gaan stemmen, dan zal Van Duijn hebben bijdragen aan het verwerven van de politieke cultuur van het stemmen. Dus kan Van Duijn bijdragen aan de politieke socialisatie van jongeren. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, dan kunnen maximaal 2 scorepunten worden toegekend.

13 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een redenering over wanneer het interview voor RTL Nieuws een effectieve manier van Van Duijn is om jonge kiezers te werven, met een toepassing van de selectiviteitshypothese.

voorbeeld van een juist antwoord:

Het interview voor RTL Nieuws is een effectieve manier van Van Duijn om jonge kiezers te werven als veel jongeren RTL Nieuws uit het media-aanbod kiezen en het artikel dus zullen lezen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat de jongerenpartij van Van Duijn de aggregatiefunctie vervult, met een toepassing van de aggregatiefunctie van politieke partijen 1
- informatie uit regel 34-71 van tekst 4 waaruit de aggregatiefunctie blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De jongerenpartij van Van Duijn vervult de aggregatiefunctie van politieke partijen, omdat voor het verkiezingsprogramma van zijn partij wensen en eisen van jongeren bij elkaar gebracht zijn. 1
- In tekst 4 staat namelijk dat Van Duijn het verkiezingsprogramma van zijn jongerenpartij heeft gemaakt na gesprekken met studentenverenigingen en jongeren uit Amsterdam-Zuidoost, bijvoorbeeld over een basisbeurs en etnisch profileren (r. 63-71). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering of de oprichting van de jongerenpartij van Van Duijn bij democratisering past, met:

- een toepassing van 'een grotere inspraak/medezeggenschap van degenen met minder macht' uit de omschrijving van het kernconcept democratisering en daarover informatie uit regel 34-71 van tekst 4 1
- een toepassing van 'verandering van machts-/gezagsverhoudingen' uit de omschrijving van het kernconcept democratisering en daarover informatie uit regel 34-71 van tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat de behoefte van jongeren om serieus genomen te worden groeit (r. 52-54). Dat wil zeggen dat jongeren een grotere inspraak in de politiek willen, volgens Van Duijn. Met de jongerenpartij van Van Duijn kunnen jongeren ten opzichte van ouderen meer inspraak krijgen. 1
- Dat wil zeggen dat de machtsverhoudingen in de Tweede Kamer kunnen veranderen tussen de ouderen en degenen met minder macht, namelijk de jongeren. In tekst 4 staat namelijk dat de afstand groot is tussen de Tweede Kamer en de jongeren (r. 55-56), wat dus kan veranderen met de oprichting van de jongerenpartij van Van Duijn. Dus is in de oprichting van de jongerenpartij van Van Duijn democratisering te herkennen. 1

of

- In tekst 4 staat dat uit onderzoek blijkt dat jongeren slechte stemmers zijn (r. 34-43). Als jongeren niet op de jongerenpartij van Van Duijn gaan stemmen, dan zullen zij geen grotere inspraak krijgen ten opzichte van ouderen. 1
- Dat wil zeggen dat de machtsverhoudingen in de Tweede Kamer niet zullen veranderen tussen de ouderen en degenen met minder macht, namelijk de jongeren. In tekst 4 staat dat er maar één Kamerlid is van onder de dertig jaar (r. 58-59), wat dus niet zal veranderen met de oprichting van de jongerenpartij van Van Duijn. Dus is in de oprichting van de jongerenpartij van Van Duijn geen democratisering te herkennen. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, dan kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de Kiesraad de jongerenpartij van Van Duijn heeft uitgesloten van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 omdat deelname aan de verkiezingen geïnstitutionaliseerd is, met:

- een toepassing van 'geformaliseerde regels' uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en daarover informatie uit de inleiding van de vraag 1
- een toepassing van 'standaard gedragspatronen' / 'het reguleren van het gedrag/onderlinge relaties' uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en daarover informatie uit de inleiding van de vraag 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit de inleiding van de vraag blijkt dat voor deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen door een nieuwe politieke partij geformaliseerde regels gelden, bijvoorbeeld dat nieuwe politieke partijen om mee te kunnen doen aan de verkiezingen een bepaald aantal ondersteuningsverklaringen van kiesgerechtigden aanleveren. 1
- Nieuwe politieke partijen die niet aan dergelijke regels kunnen voldoen, zoals de jongerenpartij van Van Duijn, worden door de Kiesraad uitgesloten van de Tweede Kamerverkiezingen. Dat wil zeggen dat het gedrag van politieke partijen die willen deelnemen aan de verkiezingen, gereguleerd wordt door de Kiesraad. Dus kon de jongerenpartij van Van Duijn niet deelnemen aan de Tweede Kamerverkiezingen van 2021. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, dan kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 Schoolbussen in Toulouse

17 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

a

- ongelijke verdeling van economische hulpbronnen of ongelijke verdeling van sociale hulpbronnen en informatie uit tekst 5 over het gekozen soort sociale ongelijkheid 1

b

- informatie uit tekst 5 waaruit een afname van sociale ongelijkheid blijkt 1
- een redenering dat de sociale ongelijkheid tussen leerlingen uit verschillende wijken in Toulouse is afgenomen door het schoolbusproject, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- Tussen leerlingen uit verschillende wijken in Toulouse is een ongelijke verdeling van economische hulpbronnen te herkennen. Uit tekst 5 blijkt namelijk dat leerlingen in de buitenwijken van Toulouse in de armste stadswijken van Zuid-Frankrijk wonen (r. 1-6).

of

Tussen leerlingen uit verschillende wijken in Toulouse is een ongelijke verdeling van sociale hulpbronnen te herkennen. In tekst 5 staat namelijk dat veel kinderen uit de armere leefmilieus geen stabiele gezinssituatie hebben om hen te stimuleren (r. 60-63). 1

b

- In tekst 5 staat dat de leerlingen uit de arme buitenwijken van Toulouse niet meer naar de slecht presterende scholen in hun eigen wijk gingen, maar door het schoolbusproject per bus naar de scholen in het welvarende centrum van Toulouse gebracht werden (r. 9-19). 1
- Dat wil zeggen dat door het schoolbusproject kenmerken van leerlingen in Toulouse, namelijk de wijk waarin zij wonen, minder leiden tot een ongelijke behandeling, namelijk het niveau van onderwijs dat zij krijgen. Dus is de sociale ongelijkheid tussen leerlingen uit verschillende wijken in Toulouse afgenomen door het schoolbusproject. 1

Vraag	Antwoord	Scores
18 maximumscore 2	Een juist antwoord bevat: • beperkte toegang tot sociale grondrechten of beperkte toegang tot elementaire levensbehoeften of beperkte sociale (en politieke) participatie • informatie uit regel 1-25 van tekst 5 waaruit het gekozen component blijkt voorbeeld van een juist antwoord: • De leerlingen uit de buitenwijken van Toulouse hadden beperkt toegang tot een sociaal grondrecht, wat een component van sociale uitsluiting is. • Volgens tekst 5 hadden de leerlingen uit de buitenwijken van Toulouse namelijk maar beperkt toegang tot goed onderwijs (r. 9-14).	1 1 1 1
19 maximumscore 1	Een juist antwoord bevat het overheidsinstrument wijkgericht achterstandsbeleid en daarover informatie uit regel 1-25 van tekst 5. voorbeeld van een juist antwoord: In tekst 5 staat dat de armste wijken in Toulouse deelnemen aan het schoolbusproject (r. 1-9). Dus is in het schoolbusproject het overheidsinstrument wijkgericht achterstandsbeleid te herkennen.	
20 maximumscore 2	Een juist antwoord bevat twee sociaaldemocratische uitgangspunten waarbij het schoolbusproject in Toulouse aansluit en per uitgangspunt informatie uit regel 1-25 van tekst 5 waaruit het gekozen uitgangspunt blijkt (per uitgangspunt en informatie 1 scorepunt). voorbeeld van een juist antwoord: • In tekst 5 staat dat politicus Méric met het schoolbusproject de kinderen uit de buitenwijken van Toulouse naar scholen in het welvarende centrum brengt om hen betere, namelijk meer gelijke, kansen te bieden om op school te slagen (r. 17-25), waarin het sociaaldemocratische uitgangspunt gelijkheid te herkennen is. • Volgens tekst 5 heeft de overheid de scholen uit de buitenwijken, die de slechtste schoolprestaties hadden, gesloten en schoolbussen ingezet (r. 9-16), waarin het sociaaldemocratische uitgangspunt sturende overheid te herkennen is.	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 3 Een juist antwoord bevat: a • informatie uit regel 26-48 van tekst 5 waaruit sociale controle blijkt • een uitleg dat er in de schoolbus sociale controle is, met een toepassing van het begrip sociale controle b • formele sociale controle en informatie uit regel 26-48 van tekst 5 waaruit formele sociale controle blijkt voorbeeld van een juist antwoord: a • In tekst 5 staat dat de leerlingen in de bussen op weg naar school wordt opgedragen om bijvoorbeeld hun capuchon afdoen (r. 36-39). • Dat wil zeggen dat zij gedwongen worden om zich te houden aan bepaalde normen, zoals gedragsregels in de bus. Dus is er sociale controle in de schoolbus. b • Deze sociale controle is formeel. In tekst 5 staat namelijk dat de welzijnswerker op de schoolbus is aangesteld om eventuele problemen met de leerlingen op te lossen en te overleggen met het schoolpersoneel en de ouders (r. 32-36), waaruit formele sociale controle blijkt.	1 1 1 1 1
22	A	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit tekst 5 waaruit de factor dwang/macht of de factor gedeelde waarden en normen blijkt 1
- de gekozen factor dwang/macht of gedeelde waarden en normen 1
- een redenering dat de sociale cohesie tussen beide groepen leerlingen in Toulouse zal toenemen door het schoolbusproject, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 5 staat dat leerlingen uit beide groepen elkaars levensomstandigheden leren kennen en elkaar ondersteunen en in groepen werken (r. 65-68). 1
- Tijdens het elkaar leren kennen en ondersteunen vormen zich gedeelde waarden en normen, wat een factor voor sociale cohesie is. 1
- Door het samenbrengen van beide groepen leerlingen die vervolgens samen werken en elkaar helpen, kun je zeggen dat er bindingen ontstaan tussen leerlingen uit verschillende wijken in Toulouse. Dat wil zeggen dat het aantal bindingen tussen de groepen leerlingen toeneemt, dus zal de sociale cohesie toenemen door het schoolbusproject. 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 25 juni.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	https://www.politieenwetenschap.nl/publicatie/politiekunde/2022/het-fenomeen-vechtafspraken-vier-jaar-later-378/
tekst 2	Wolsink, J. & Ferwerda H. (2022.) Het fenomeen vechtafspraken: vier jaar later. Den Haag: Sdu B.V.. Den Haag: Politie & Wetenschap. Arnhem: Bureau Beke. (p.45-46)
tekst 3	Ernst Jansz, Hippies in de peel, voor het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, 21 november 2010, Eindhoven (lezing). Geraadpleegd: https://www.ernstjansz.com/2018/10/28/hippies-in-de-peel/
figuur 1	Stichting Cito op basis van Tunney, O. & Solinge, H. van (februari 2022). Speelt hippiecultuur door in kijk op pensioen? In: Demos, NIDI, jaargang 38 nummer 2, Den Haag (p.8)
tekst 4	Jacht op jonge kiezer geopend: 'Onvrede en machteloosheid groter dan ooit', RTL Nieuws, 31 januari 2021, aangepast 2 februari 2021; Geraadpleegd: https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5211227/de-strijd-om-de-jonge-kiezer-begonnen-jongeren-hebben-gevoel-van

tekst 5

Bockman, C. (2021). French school bus experiment brings hope to Toulouse estates.
BBC.com Geraadpleegd: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59290896> 17 maart
2022